

Cultures familiars, mitjans digitals i joves

Restriccions explícites i implícites en la reproducció de l'avantatge generalitzat

Roger Martínez Sanmartí (rmartinezsa@uoc.edu)
IN3-Universitat Oberta de Catalunya

Irene Cussó Parcerisas (icussop@uoc.edu)
IN3-Universitat Oberta de Catalunya

Working Paper

Working Paper Series WP11-001

Grup de recerca: GRECS (Grup d'Estudis en Cultura i Societat)
Coordinador del grup de recerca: Roger Martínez Sanmartí (UOC)

Data de recepció: febrer 2012
Data d'acceptació: març 2012
Data de publicació: març 2012

Internet Interdisciplinary Institute (IN3)

<http://www.in3.uoc.edu>
Edifici MediaTIC
c/ Roc Boronat, 117
08018 Barcelona
Espanya
Tel. 93 4505200

Universitat Oberta de Catalunya (UOC)

<http://www.uoc.edu/>
Av. Tibidabo, 39-43
08035 Barcelona
Espanya
Tel. 93 253 23 00

The texts published in this publication are – unless indicated otherwise – covered by the Creative Commons Spain Attribution-Non commercial-No derivative works 3.0 licence. You may copy, distribute, transmit and broadcast provided that you attribute it (authorship, publication name, publisher) in the manner specified by the author(s) or licensor(s).

The full text of the licence can be consulted here:
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/deed.en>.

Índex

Resum	5
Introducció.....	6
1. Una panoràmica a la recerca sobre TIC, família i desigualtat	7
1.1. Els riscos i oportunitats: l'alfabetització digital.....	7
1.2. La producció cultural: la cultura i la identitat familiar	10
2. Un estudi sobre les pressions normatives i l'avantatge generalitzat	13
2.1. Les tres grans pors que generen normes	13
2.2. Metodologia.....	15
3. Resultats: pràctiques, normes i cultures familiars	17
3.1. Panoràmica dels usos.....	18
3.2. Control explícit i implícit	21
3.3. Els subtils equilibris.....	23
4. Conclusions.....	27
Bibliografia.....	29

Cultures familiars, mitjans digitals i joves

Restriccions explícites i implícites en la reproducció de l'avantatge generalitzat

Roger Martínez Sanmartí (rmartinezsa@uoc.edu)

IN3-Universitat Oberta de Catalunya

Irene Cussó Parcerisas (icussop@uoc.edu)

IN3-Universitat Oberta de Catalunya

Recommended citation:

MARTÍNEZ, Roger & CUSSÓ, Irene (2012). "Cultures familiars, mitjans digitals i joves. Restriccions explícites i implícites en la reproducció de l'avantatge generalitzat" [online working paper]. (Working Paper Series; WP00-000). IN3 Working Paper Series. IN3 (UOC). [Accessed: dd/mm/yy].
< <http://in3wps.uoc.edu/ojs/index.php/in3-working-paper-series/article/view/n11-martinez-cusso/n11-martinez-cusso>>

Resum

La irrupció dels mitjans digitals està generant en les famílies amb adolescents noves formes d'estar junts i de relacionar-se amb l'exterior, que són viscuts sovint amb ansietat per part dels pares. Per estudiar les normes que tant els pares com els seus fills estan generant per regular-les, i com aquestes regulacions es relacionen amb la reproducció de l'avantatge i el desavantatge generalitzat, es proposa superar l'orientació restringida dels riscos i oportunitats i fixar-se en canvi en la manera com les cultures i identitats familiars generen equilibris particulars en les tensions normatives del treball, el consum i l'autenticitat.

Mitjançant una recerca empírica qualitativa amb 23 famílies de dos centres d'educació secundària de l'àrea metropolitana de Barcelona, es constata que enlloc de buscar com normes o estils parentals concrets es relacionen amb diferents posicions socials, és preferible analitzar com les diferents cultures i identitats familiars regulen l'adquisició d'autonomia per part dels fills. Aspectes com la familiaritat i reflexivitat vers la tecnologia, l'establiment de rutines i horaris familiars o els contextos relacionals esdevenen així claus per entendre la reproducció de l'avantatge generalitzat. Aquests elements permeten contextualitzar dinàmicament la complexa combinació de les regulacions implícites i explícites en el procés de maduració dels fills.

Paraules clau

Mitjans digitals, família, socialització, desigualtats, joves

Introducció

Pares i fills xoquen sovint per culpa de l'ús de les tecnologies digitals. Els ordinadors, Internet, els mòbils o els videojocs plantegen molts motius per al conflicte al voltant dels temps, la despesa, els continguts o les relacions. Aquestes qüestions generen conflicte perquè darrera hi ha la por última, per part dels pares, al “descontrol” dels més joves: por a possibles addiccions, al consumisme excessiu, a la simple pèrdua de temps o el seu efecte en els estudis, al potencial aïllament, a l'accés a continguts inapropiats o al contacte amb estranys, per citar els més habituals.

La fulgurant penetració a la nostra vida quotidiana d'aquestes mitjans digitals han generat noves formes de comunicació, és a dir, noves formes d'*estar junts*. Les interaccions, rutines i temps familiars, i també les relacions amb l'exterior, són avui notablement diferents a les de fa només uns anys. Amb les decisions diàries de joves, pares, professors i legisladors per solucionar les tensions que generen, s'estan generant les pautes per regular com les incorporen a la quotidianitat.

A les pàgines que segueixen proposem estudiar no les formes de suposat “descontrol” dels joves en relació a les tecnologies, sinó tot just el contrari: volem indagar *quines són les solucions, normes i controls que estan creant les famílies amb adolescents –i això inclou tant els pares com els seus fills– per regular les pràctiques amb les tecnologies*: normes sobre què comprar i quan fer-ho; sobre quant gastar i en què; sobre on, quan i durant quanta estona s'utilitza cada tecnologia i quins continguts o activitats es fan o consumeixen. El nostre objectiu no és *normatiu*, en el sentit que ni volem ni pretenem trobar aquelles formes de socialització familiar que són “bones” o “dolentes”. Allò que ens interessa, per contra, és entendre com *aquestes solucions i normes que s'estan creant difereixen o no segons la classe social*, per entendre com es relacionen amb *la reproducció de l'avantatge i el desavantatge generalitzat*¹.

En les pàgines que segueixen, a través de l'anàlisi de la bibliografia existent i d'una recerca empírica amb 23 famílies de dues escoles de secundària de l'àrea metropolitana de Barcelona, mostrem que per entendre millor el lligam entre la reproducció de l'avantatge generalitzat i la socialització familiar en les noves tecnologies cal adoptar una orientació teòrica i metodològica àmplia. A partir de la

¹ Utilitzem el concepte “avantatge generalitzat” per fer referència a la desigualtat socioeconòmica en el marc de la conceptualització de l'estratificació social desenvolupada pel Cambridge Stratification Group (Stewart et al 1980; Prandy, 1990; Bottero & Prandy 2003; Bottero 2004). Aquests autors han identificat la forta correlació entre una jerarquia ocupacional (que calculen a partir de les pautes d'associació, les “interaccions socials materials”, entre les persones amb unes i altres ocupacions) i els indicadors d'avantatge i desavantatge generalitzat, així com amb la seva reproducció a través de les generacions. Aquesta aproximació té en compte les pautes d'associació i l'estil de vida no com un “efecte” de l'estructura d'estratificació sinó com un dels seus elements constituents clau (Bottero & Prandy 2003: 178).

constatació de com diferents cultures familiars regulen els dilemes que plantegen les tecnologies digitals, podem indagar en la crucial articulació, en la societat contemporània, entre classe social i la gestió de les pressions normatives contradictòries del treball, el consum i l'autenticitat.

1. Una panoràmica a la recerca sobre TIC, família i desigualtat

La recerca al voltant dels usos socials d'Internet, els telèfons mòbils, els videojocs i els ordinadors han evolucionat molt ràpidament en molts pocs anys. En aquest apartat analitzarem com s'ha analitzat el lligam entre tecnologia, família i avantatge generalitzat des de dos orientacions teòriques i empíriques que anomenarem dels "riscos i oportunitats" i la de la "producció cultural".

1.1. Els riscos i oportunitats: l'alfabetització digital

Durant els primers anys d'Internet i els telèfons mòbils, l'estudi de les desigualtats associades a aquestes tecnologies es van centrar en l'estudi de la "bretxa digital". D'una banda, es va fixar l'atenció en la diferenciació entre uns adults que ja de grans havien hagut d'aprendre a usar amb dificultat aquestes tecnologies i els joves que, en haver nascut rodejats dels mitjans digitals, s'hi movien amb facilitat i per això es van anomenar "nadius digitals" (Prensky, 2001) o "generació digital" (Tapscot, 1998). D'altra banda, a més de les diferències en termes d'edat, també es va centrar l'anàlisi de les desigualtats en les barreres a l'accés a les tecnologies, el que es va anomenar "bretxa digital" entre els que hi accedien i els que no hi accedien (Norris, 2001; Cooper & Weaver, 2003), fos aquesta entre rics i pobres en un mateix país, o entre uns països i uns altres.

Els darrers anys, això no obstant, aquests conceptes han estat fortament matisats i també criticats. D'una banda es va constatar que la suposada generació digital, tot i l'ús massiu de les tecnologies digitals, no era ni molts menys homogènia, i una àmplia majoria de joves evidenciava un coneixement i uns usos tecnològics relativament limitats (Bennett *et al*, 2008; Zimic, 2009; Holmes, 2011). I d'altra banda, la recerca també va evidenciar que la "bretxa digital" no desapareixia quan s'assolia l'accés universal a una tecnologia, com passa per exemple amb els joves occidentals actuals (Meneses & Momino, 2010; van Deursen & van Dijk, 2010).

Es va començar, en altres paraules, a filar més prim. El desenvolupament de la recerca va permetre fixar-se en la interrelació entre el que es feia amb la tecnologia i la vida quotidiana; en els coneixements, les motivacions i les disposicions davant les tecnologies; en les gradacions i la diversitat de situacions en els usos de la tecnologia; en les diferències entre els mateixos joves; en els diferents patrons d'ús; etc. En aquest gir, els conceptes d'"alfabetització digital" i de "riscos i oportunitats" associats a les tecnologies han jugat i estan jugant un paper important, tot i que també presenten problemes que cal tenir en compte. En volem destacar dos.

En primer lloc, la dificultat per definir conceptes com risc, oportunitat o alfabetització digital (i les seves variants) de manera que permetin la seva operacionalització empírica. Pensem per exemple en l'alfabetització digital i tot el reguitzell de nocions similars usades per diferents autors, com ara "habilitats a Internet", "habilitats digitals" o "alfabetització a Internet" (Zimic, 2009). Aquests conceptes no són fàcils de concretar en una definició que ens permeti la recerca empírica sistemàtica, sobretot si parlem de recerca quantitativa, que tingui en compte els matisos i complexitats on segurament s'amaguen les claus. Traduir *l'habilitat d'accedir, entendre i crear comunicacions en una varietat de formes* –per citar la definició de "*media literacy*" de la *Communications Act 2003*– a unes poques preguntes de qüestionari és francament difícil. Si a més agafem definicions més matisades d'alfabetització digital o en els nous *media* com la de Jenkins *et al* (2006), que per definir l'"alfabetització en els (nous) mitjans" donen molta importància a l'emergència col·lectiva de significat mitjançant el treball col·laboratiu, aleshores aquesta operacionalització és encara més complicada.

La pràctica habitual de mesurar l'alfabetització digital o bé a través de l'auto-eficàcia percebuda o bé a través de pràctiques molt genèriques que detalla el mateix enquestat com ara, en el cas d'Internet, ser capaç d'enviar e-mails, instal·lar programes, descarregar arxius o fer una trucada de veu, fa difícil copsar els matisos en l'alfabetització, tant entès com a simple habilitat tecnològica com, sobretot, en un sentit més ampli que inclogui la subtil gestió del temps, l'equilibri entre usos diferents o el tipus d'encaix entre tecnologia i la resta de la vida quotidiana. Encara més difícil, a més, és recollir en una enquesta la gran complexitat i subtileza de les pràctiques normatives dels pares.

Tot i que les eines quantitatives poden i s'aniran refinant amb el temps (vegeu per exemple Brandtweiner *et al.*, 2010), el cert és que el ràpid canvi tecnològic i la dificultat de copsar subtils però fonamentals diferències en l'alfabetització i també en les pràctiques parentals que hi estan relacionades, fan de la mesura quantitativa una informació aproximada que cal prendre com a tal.

En segon lloc, també és problemàtic el fet que darrera les nocions d'"alfabetització digital" i de "riscos i oportunitats" hi ha un judici de valor implícit sobre alguns usos que es dona per descomptat que són "millors" i generen "oportunitats" i d'altres que s'entén que són "pitjors" i impliquen "riscos". Sovint l'avaluen, explícitament o implícita, uns usos o unes pràctiques de control de les tecnologies com a "bons", "millors", "pitjors",

“excessius” o “perillosos” de manera molt descontextualitzada (per exemple Ochaita *et al*, 2011). També fem judicis de valor implícits, més subtils, quan donem per descomptat que hi ha una relació (positiva) entre alfabetització digital, d’una banda, i oportunitats individuals i col·lectives de progrés i ciutadania, de l’altra. Cal estar alerta davant la manera com tendim a donar per descomptat que un determinat coneixement de les tecnologies, i no un altre, és “positiu” en el sentit que genera agència i auto-determinació (Clark, Demont-Heinrich, & Webber, 2004: 543). Ens cal adoptar, en canvi, una mirada més paradoxal i crítica que tingui en compte que hi ha moltes oportunitats i formes de vida sense un ús intensiu ni excessivament complex de la tecnologia.

Aquests dos problemes de la nova aproximació, que anomenarem genèricament dels “riscos i oportunitats”, tenen molt a veure amb la seva orientació a les polítiques públiques. Com es veu en un dels seus textos paradigmàtics, el llibre *Kids Online* editat per Sonia Livingstone i Leslie Haddon (2009), l’objectiu fonamental és identificar empíricament variables que maximitzen les oportunitats i minimitzen els riscos, amb l’objectiu explícit o implícit d’informar la pràctica política i parental.

La mirada, des d’aquesta aproximació, a les normes i les pràctiques familiars al voltant de la tecnologia, ha tendit a identificar “estils parentals”, “normes” o “tipus de supervisió”, per aleshores analitzar com es correlacionen amb pràctiques dels joves amb les tecnologies i, també, amb les variables estructurals (gènere, edat, classe social, etc.). Una part d’aquesta recerca segueix o desenvolupa la clàssica tipologia d’estils parentals de socialització de Baumrind (1971) que diferencià entre els estils “autoritari”, “assertiu” i “permissiu”, i l’adapta a la “mediació parental” en relació a la tecnologia –la “mediació parental” entesa com *les estratègies reguladores que utilitzen els pares per maximitzar els beneficis i minimitzar els riscos que es deriven de l’ús de la tecnologia* (Kirwil, 2009). Els termes per diferenciar els tipus de socialització familiar canvien segons els autors (factual, avaluativa, restrictiva, regulada, instructiva i activa són alguns dels termes utilitzats), però en general tendeixen a diferenciar entre les estratègies “restrictives” (com ara establir filtres i eines de control tècnics, normes explícites i supervisió activa) i “instructives” (usar conjuntament, ajudar a interpretar, etc.).

La recerca empírica que està generant aquesta mirada aporta informació rellevant. Diferents estudis han mostrat una certa relació entre nivell socioeconòmic i educatiu dels pares i formes de socialització (Eastin *et al*, 2006; Kirwil *et al*, 2009; Kirwil, 2009; Livingstone & Helsper, 2008; Lwin *et al*, 2008), tot i que no d’una manera taxativa ni clara. Kirwil (2009), per exemple, associa les estratègies instructives a l’evitació dels riscos, però veu diferències molt petites segons classe social en aquest tipus de pràctiques; Lwin *et al* (2008) han observat que l’eficàcia de les diferents estratègies depèn molt de l’edat; Livingstone *et al* (2005) han constatat que les normes i pràctiques parentals influeixen indirectament els riscos i oportunitats dels fills només

si incrementen la seva expertesa en Internet, i que l'efecte és incrementar tant les oportunitats com els riscos.²

Podem dir que des d'aquesta aproximació, i malgrat les seves interessants aportacions, en el que fa referència al lligam entre alfabetització digital, estils parentals i desigualtat socioeconòmica, el que resta per explicar és encara molt més del que s'ha aconseguit constatar estadísticament. Això és així, creiem, pel primer dels problemes al que hem fet referència més amunt, és a dir, la dificultat de recollir mitjançant qüestionaris, però també mitjançant treballs qualitius, variables aïllades que ens ajudin a entendre ni les pràctiques i estratègies parentals més significatives ni la mateixa alfabetització digital. La "socialització" en les tecnologies és un procés molt complex i difícil d'atrapar mitjançant una, tres o vint variables concretes. Aquesta dificultat és reconeguda per exemple per Portes *et al* (2000) quan apunten que els estils parentals no expliquen l'alfabetització si no es posen en relació amb els seus contextos socioculturals, o per Livingstone & Helsper (2008) quan adverteixen que no hi ha una relació directa entre més o menys regulació parental i els riscos o les oportunitats que es troben els menors a Internet.

Això ens obliga a prendre amb cautela els resultats de les anàlisis que existeixen sobre les diferències en termes de classe, que presenten correlacions modestes o poc clares. No és clar si aquests resultats poc clars reflecteixen una realitat o són conseqüència d'uns instruments que no permeten recollir les diferències realment significatives. La nostra proposta és no construir un relat de les diferències de classe a partir de les diferències parcials que sí es troben, com es fa sovint, ni acceptar directament, com també acostuma a passar, que hi ha poques diferències segons posició socioeconòmica. Proposem, per contra, fer un esforç per refinar la nostra mirada teòricament i metodològica, i intentar així clarificar el que ara és opac. Per avançar en la comprensió de la complexitat a la qual ens enfrontem caldria, per tant, complementar aquesta mirada amb altres aportacions empíriques i teòriques.

1.2. La producció cultural: la cultura i la identitat familiar

Fent una simplificació molt gran, podem identificar una segona aproximació al lligam entre joves, família i tecnologia que anomenarem, molt laxament, de la "producció cultural". Amb Willis (2000: xiv), entenem "producció cultural" com la nostra lluita per sobreviure donant sentit al món i al lloc que hi ocupem, i en el cas dels estudis dels mitjans i les tecnologies digitals i ha un gruix d'aportacions que, en contrast amb l'aproximació dels riscos i les oportunitats, enlloc de buscar

² Altres aportacions sobre la mediació parental són Weaver & Barbour 1992; Wang et al 2005; Gordo 2006; Lee & Chae 2007; Garitaonandia & Garmendia 2007; Watkins 2009; Sureda et al 2010; Bernete 2010 (tot i que alguns d'ells, com el de Sureda et al, ni tan sols tenen en compte el nivell socioeconòmic o educatiu dels pares).

sistemàticament variables concretes opten per una aproximació més àmplia a la relació entre TIC i socialització familiar que es fixa en les relacions socials més àmplies, centrant-se d'una manera o una altra en la producció de sentit.

Silverstone *et al* (1992: 15) parlaven, en aquesta direcció, d'intentar proporcionar un marc per *entendre la naturalesa de la relació entre la llar privada i els móns públics, així com el paper de les tecnologies de la informació i la comunicació en aquesta relació*. Aquesta aproximació es fixa en la "mediació", que el mateix Silverstone va veure necessari anys més tard situar al centre de l'agenda sociològica. Es tractaria d'entendre com els processos de la comunicació *mediada* donen forma a la societat i la cultura, així com a les relacions que els participants, individus i institucions, tenen amb el seu entorn i els uns amb els altres (Silverstone, 2006: 203). Parlem, en definitiva, d'enfrontar-nos a la complexitat de les connexions que les tecnologies de la informació i la comunicació permeten entre les llars i el món exterior i el seu rol en la reproducció social. Per fer-ho, no es van a buscar variables clarament identificables sinó aspectes més genèrics com les cultures familiars, els rituals familiars o la manera com l'ús familiar dels mitjans defineix posicions diferents en les esferes públiques i privades (Silverstone et al., 1992).

No hi ha, diguem-ho clar, una separació nítida entre ambdues aproximacions, ja que molts autors, i també recerques concretes, fan aportacions tant en una com en l'altra direcció. La dels riscos i oportunitats aporta rigor empíric en l'esforç d'obtenir tendències vàlides per a grans poblacions mitjançant la recerca quantitativa, i la de la producció cultural desenvolupa una mirada més matisada i àmplia que busca relacions entre normes familiars al voltant de les noves tecnologies i avantatge generalitzat mitjançant la comprensió d'aspectes més amplis que inclouen el context social i històric. Això no obstant, creiem útil diferenciar-les perquè impliquen diferents vies, cadascuna amb el seu interès, per entendre la relació entre avantatge generalitzat i la manera s'estan creant normes sobre l'ús de les tecnologies a les llars amb adolescents.

Aquesta aproximació de la "producció cultural" aglutina aquelles aportacions que estudien com les tecnologies medien el nostre "estar junts", la nostra comunicació, a través dels processos de creació de significat, analitzant per exemple el consum, circulació i producció de representacions, o com en l'apropiació quotidiana de les tecnologies modifiquem les concepcions del públic, el privat i l'íntim, o el jo presentacional i en xarxa. Quan des d'aquesta perspectiva s'analitzen les pràctiques presentacionals i relacionals dels joves, per exemple a les xarxes socials (vegeu per exemple Fung, 2009; Ito et al., 2010; Thulin & Vilhelmson, 2007; boyd, 2008), la relació entre aquestes pràctiques i l'avantatge generalitzat no acostuma a rebre massa atenció. Algunes excepcions fan referència a les connotacions de classe i de raça, en un primer moment, de les xarxes MySpace i Facebook (Watkins, 2009; boyd, 2008); les diferències entre nois i noies en l'ús dels missatges de text per telèfon mòbil, molt més complex i emocional en el cas de les noies (Thulin & Vilhelmson, 2007); o les diferents disposicions dels joves i els seus pares vers els telèfons mòbils en termes

d'ascetisme, pragmatisme, sensualitat o hipersensualitat com a camí per entendre com s'articula el lligam entre posició social i pràctiques diverses (Benito & González, 2008).

També hi ha aportacions, dintre d'aquesta aproximació, que es fixen específicament en la importància de la família. Tot i que és cert que molts joves se socialitzen i alfabetitzen en els nous mitjans a través no tant de l'escola i la família sinó dels amics (Sánchez-Navarro & Aranda, 2011), el cert és que a la llar s'estableixen normes, límits i pautes d'ús que també cal tenir en compte. Des d'aquesta tradició s'ha analitzat la socialització familiar amb l'objectiu no tant d'identificar variables concretes sinó de copsar les diferents maneres com els nous mitjans "mediens" com els joves i les seves famílies donen sentit al món i al lloc que hi ocupen, és a dir, com es generen noves formes d'estar junts –de comunicar-se–, tant dels membres de la família entre ells com d'aquests amb el món exterior. Aquesta mirada, que ja fa quasi vint anys van defensar Roger Silverstone, Eric Hirsch i David Morley a "The moral economy of the Household" (1992), seria el que representa la recent recerca etnogràfica dirigida per Ito als Estats Units recollida al llibre *Hanging out, Messing Around, and Geeking Out* (Ito et al., 2010).

Des d'aquesta perspectiva, hi ha autors que per entendre el lligam entre avantatge generalitzat i l'ús dels nous mitjans per part dels joves i les seves famílies utilitzen el concepte de "cultura familiar", és a dir, dels valors i els estils parentals en un sentit ampli, que inclou l'organització familiar, la creació de rutines i altres formes de temporalitat, la creació i negociació de les normes dels pares i dels fills i, molt important, com els pares i els joves produeixen i negocien la "identitat familiar" a través dels nous mitjans (Horst, 2010; Facer *et al*, 2003; Hoover et al, 2003).³ La cultura i la identitat familiars són importants perquè ens ajuden a entendre l'articulació de la família amb el seu encaix social i històric. Podem mirar, per exemple, com la identitat familiar combina experiència i creença en complexes narratives associades al posicionament social de la família (Hoover et al, 2003), o com la cultura familiar té molt a veure amb com els pares exerceixen el seu rol de reguladors de l'ecologia de mitjans en la qual es mouen els seus fills en base a les seves creences, motivacions i experiències personals, i també als objectius educatius i aspiracions que projecten en els seus fills (Horst, 2010).

Aquesta aproximació, que situa l'encaix de la família en el seu context social més ampli al centre de l'anàlisi, no és en absolut antagònica amb l'aproximació que hem anomenat dels riscos i oportunitats; al contrari, en beu i a la vegada li aporta intuïcions

³ Altres aproximacions similars, però més parcials, en la identificació de les pautes discursives o de la cultura familiar en una o altra direcció, són la de Clark *et al* (2004), que van analitzar com es percebia la inevitabilitat dels ordinadors, la importància de l'elecció del consumidor o el benefici anticipat de l'educació informàtica en les oportunitats de feina, o la retòrica individualista implícita; Angus *et al* (2004), Seiter (2007) o Tripp (2011), que van assenyalar la importància de fixar-se no tant en la desigualtat d'accés sinó en les diferències de capital cultural i altres aspectes socials i culturals; Feixa (2005a, 2005b), en el cas més proper, també va fer contribucions molt pioneres sobre com les noves tecnologies es relacionaven amb les cultures d'habitació dels joves i les dinàmiques familiars.

que li poden ser molt útils. A la vegada, també obre la possibilitat d'encaixar la mirada a les normes familiars al voltant de les tecnologies amb aquelles aproximacions socialment i històricament més àmplies al lligam entre família, classe social i cultura.

2. Un estudi sobre les pressions normatives i l'avantatge generalitzat

A partir de l'anàlisi de les cultures i les identitats familiars, proposem a continuació una mirada a les normes i controls que joves i pares generen al voltant de les tecnologies que permeti entendre el seu lligam amb l'avantatge generalitzat en un sentit ampli, connectat a com pares i joves experimenten les pressions normatives a les quals estan sotmesos en les transicions dels fills a la vida adulta.

2.1. Les tres grans pors que generen normes

Les tres grans pors o angoixes que generen les tecnologies digitals en els pares i que els empenyen a generar normes, la por a l'*atracció excessiva*, a *exposar-se en excés* i a *rebre una influència negativa*, tenen molt a veure amb el que anomenem la tensió entre les expectatives dels esperits del treball, el consum i l'autenticitat (Martínez, 2009; González, 2010)⁴. Ens referim a les pressions normatives contradictòries que experimenten els joves i les seves famílies i que es concreten en la pressió que senten per donar prioritat al treball i a la vegada donar importància al consum; per tenir un "projecte" de vida o una "carrera" i, a la vegada, saber viure i gaudir el moment; o per conformar-se a les normes establertes i a la vegada no deixar que la pròpia originalitat es corrompi per culpa de les convencions i les formalitats.

En primer lloc, la por a l'*atracció excessiva* té a veure amb la tensió entre l'esperit del treball i del consum. Té a veure amb la por paterna a que els fills "perdin el temps", que "s'enganxin" i que això els "perjudiqui els estudis" o la seva maduració normal. I és també la por a que els fills s'obsessionin i reclamin més i més tecnologia, o més i més consum, fins a perdre la noció del seu valor (el que costa, la despesa), o de la resta de la seva vida (que els porti a aïllar-se de la resta del món i la seva maduració). Aquesta por a l'*atracció excessiva* té a veure, en definitiva, amb la por que el "desig de consumir", propi de l'hedonisme de l'*esperit del consum*, guanyi la partida a l'obligació

⁴ Entre d'altres mirades que investiguen en una direcció similar, destaquen les aportacions de Boltanski i Chiapello (2005 [1999]), Frank (1998 [1997]) i McGuigan (2009).

de treballar, propi de l'*esperit del treball*. És a dir, que l'atracció de la tecnologia faci perdre l'autocontrol en els estudis, que impedeixi posposar el gaudi present per un benefici futur, aprofitar el temps (el temps és or), complir amb el deure de treballar, de treure bones notes i d'aprofitar les pròpies capacitats i oportunitats, entre elles les que ofereix la tecnologia per al futur laboral i personal.

En segon lloc, les pors a que els fills s'*exposin en excés* i a què *rebin una influència negativa* tenen a veure, tot i que amb sentits molt diferents, amb la tensió entre els esperits del treball i del consum, d'una banda, i el de l'autenticitat, de l'altra. En el cas de la por a que s'exposin en excés va lligat a un canvi històric en la relació entre el món públic, privat i íntim. Aquest canvi, que s'ha accelerat exponencialment amb l'aparició de les xarxes socials, s'està produint com analitza Sennett (1977) des del segle XVIII. La caiguda o difuminació de la distinció entre l'esfera pública i la privada, és un dels principals elements de l'esperit de l'autenticitat, que prescriu que les nostres relacions socials s'han de basar en la presentació espontània, directa, de la nostra subjectivitat, per evitar així que els codis socialment imposats d'una "representació" formal i convencional d'aquesta la corrompin. Que els joves vagin *més enllà* en la confusió entre esferes, i exposin la seva privacitat i fins i tot intimitat en l'esfera aparentment privada –però en realitat bastant pública– que són les xarxes socials d'Internet, és percebut pels pares com un "descontrol", com un "excés", com un risc que pot comportar perills, tant per al futur laboral o social com per l'assetjament de coneguts o fins i tot desconeguts.

En el cas de la por a rebre una influència negativa a través de videojocs o dels continguts de Youtube, del Facebook o directament de coneguts i amics per la xarxa, la connexió amb l'esperit de l'autenticitat és diferent. En aquest cas, s'associa a la por que tenen els pares que els seus fills, per culpa d'entrar en contacte massa aviat amb continguts "adults" que transgredeixen la innocència de la infància, com ara el sexe, la violència o d'altres, rebin una influència negativa per a la seva maduració, que els impedeixi seguir unes trajectòries laborals i socials "normals" (normatives). Es tem que els joves, en la seva tendència a explorar davant les pantalles aquells continguts que provoquen o fins i tot transgredeixen les convencions socials –pel seu caràcter violent, sexual, extrem o, senzillament, per "ser una mala influència", per ser "inapropiat" al seu moment de maduració–, es malmetin.

Veiem, per tant, que les principals pors associades a les tecnologies i els joves tenen a veure amb els tres pols d'expectatives entre els quals tots hem de trobar el nostre equilibri: el treball, el consum i l'autenticitat. L'individu contemporani "normatiu" és el que aconsegueix mantenir el complex equilibri entre les demandes dels tres esperits, però el joc entre aquests tres pols d'expectatives no és fàcil, ja que obliga a gestionar i controlar les demandes contradictòries passant d'un a l'altre de manera fluida però equilibrada, i també a fer combinacions subtils de dos o tres d'ells, per exemple combinant pràctiques en una direcció amb "escenificacions retòriques" d'un altre. Parlem per exemple de sortir de nit i transgredir les convencions mentre

s'estudia una carrera o es té una carrera professional d'èxit, o de dedicar molts esforços al consum però mantenint sempre l'equilibri pressupostari.

L'estudi dels equilibris entre les tensions normatives dels tres esperits, que es viuen de manera particularment acusada en la transició de la infància a la vida adulta, obre una via molt interessant per entendre la reproducció de les desigualtats socials en l'actualitat. Ens cal preguntar-nos, per exemple, com les classes mitjanes, en el seu gran esforç per donar suport a les transicions a la vida adulta dels seus fills per aconseguir que mantinguin un estil de vida com a mínim similar al dels pares (Finch, 1989; Devine, 2004), gestionen en aquest moment clau per al futur dels seus fills els dilemes que plantegen les demandes simultànies del treball, el consum i l'autenticitat⁵.

2.2. Metodologia

Amb la mirada centrada en la producció de les cultures i identitats familiars, i molt especialment en com gestionen el complex procés de maduració dels adolescents cap a una major autonomia des del prisma de la tensió entre les pressions normatives contradictòries del treball (l'estudi), el consum i l'autenticitat, vam fer l'any 2011 un recerca empírica qualitativa a dues escoles de l'àrea metropolitana de Barcelona.

La mostra va incloure 23 famílies amb fills o filles que estudiaven 4^{rt} d'ESO (entre 15 i 16 anys): 10 d'un Institut Públic amb un estatus socioeconòmic mitjà-baix, i 13 d'una Escola privada amb un estatus socioeconòmic i cultural alt. La composició social de l'Institut públic és majoritàriament de classe treballadora i diversa en termes d'òrgens nacionals –en cap cas era el que sovint s'anomena una escola *ghetto* o “segregada”–, amb uns recursos econòmics i culturals per sota de la mitjana, evidenciat per exemple en la dificultat dels pares, en molts casos, per proporcionar equipament o assessorament tecnològic als seus fills (la meitat de les famílies entrevistades responien clarament a aquest perfil). L'escola té un paper molt actiu a l'hora d'estimular el coneixement tecnològic dels joves i també la implicació dels pares a través de cursos ocasionals.

L'Escola Privada, en canvi, atreu sobretot famílies de classe mitjana consolidada, d'un alt nivell cultural i professional (amb un predomini de titulacions universitàries, en bastants casos de postgrau, i de professions lliberals i directives), que ve en molts dels casos de la generació anterior i en d'altres és el resultat d'una mobilitat social ascendent. Les expectatives que tenen sobre el futur dels seus fills són considerablement més altes que les de les famílies de l'Institut Públic. També estan en

⁵ Aquesta mirada té molt a veure amb tota una tradició que s'ha fixat en la dimensió cultural no com una mera conseqüència de la posició i les estructures socials, sinó com a element consubstancial a la mateixa producció de les desigualtats, per exemple en autors com Bourdieu ([1988] 1979), Willis (1981 [1977]), Sennett i Cobb (1993 [1972]) o Bernstein (1974), i que els darrers anys ha tingut una revifalla amb les aportacions de Skeggs (2004), Devine et al (2005), Bennett et al (2009) o Atkinson (2009).

línies generals molt més familiaritzats amb les tecnologies digitals, ja que pràcticament tots fa molts anys que les havien incorporat de manera central a les seves feines.

Taula 1. Composició de la mostra

		ESCOLA PRIVADA	INSTITUT PÚBLIC
TOTAL FAMÍLIES		13	10
SEXE DEL FILL	NOI	5	4
	NOIA	8	6
ESTATUS OCUPACIONAL (EL MÉS ALT DELS PARES)	ALT	12	0
	MITJÀ-ALT	1	1
	MITJÀ-BAIX	0	6
	BAIX	0	3
NIVELL D'ESTUDIS (EL MÉS ALT DELS PARES)	UNIVERSITARIS ACABATS	13	1
	SECUNDARIS ACABATS	0	8
	PRIMARIS O MENYS	0	1
ORIGEN NACIONAL PARES	AMBDÓS CATALUNYA	8	4
	ALMENYS UN DE LA RESTA D'ESPANYA	3	1
	ALMENYS UN DE L'ESTRANGER	2	5

Les 23 famílies van ser triades per les escoles amb el compromís de buscar un equilibri entre la diversitat i la representativitat, és a dir, que la selecció representés perfils que, en termes tant socials com de caràcter i comportament dels fills, fossin diversos i, a la vegada, representatius del conjunt de l'escola (els perfils estan desglossats a la *Taula 1*). El treball de camp es va fer entre el gener i el maig de 2011, i va implicar dues entrevistes a cada família, una amb el fill o filla i l'altre amb els pares. Als joves de 15 o 16 anys també se'ls va demanar que emplenessin un diari,

durant una setmana, sobre els seus usos tecnològics durant tot el dia. Les entrevistes van ser totes enregistrades i transcrites, i els noms i les circumstàncies que podien ser identificades anonimitzades.

En cap cas pretenem haver conegut totes les pràctiques i usos de fills i pares al voltant de les tecnologies i les normes per regular-les. És més, el fet que tots sabessin que havíem de parlar amb els altres, i que el primer contacte amb ells fos a través de les escoles, condiciona evidentment el tipus de presentació que fan davant els investigadors: per exemple, ajustant-se al què anticipen que es consideren pràctiques i normes normalitzades i desitjables al voltant de les tecnologies; també exagerant la reflexivitat i la preocupació pels possibles perills, o amagant o suavitzant possibles contradiccions, conflictes, transgressions o despreocupacions.

També cal evitar prendre els resultats basats en les 23 famílies com a representatius ni del conjunt de la població catalana, ni de les categories socials i d'edat triades o dels centres estudiats. L'únic objectiu és identificar i contrastar tendències en famílies de contextos socials diferenciats, per tal de generar coneixement útil per a estudis posteriors. Els resultats busquen ser significatius a l'hora d'identificar tendències més àmplies, però en cap cas tenen significació estadística.

3. Resultats: pràctiques, normes i cultures familiars

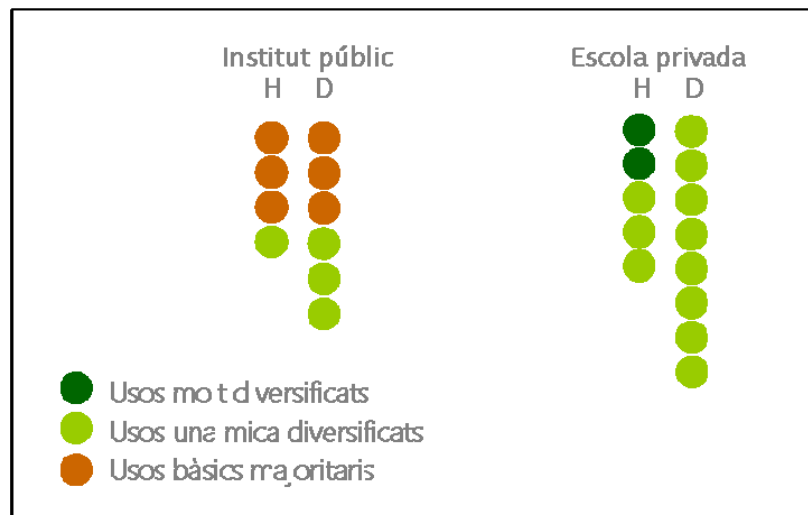
Les pràctiques familiars en relació al control i l'autonomia dels fills són molt diverses en les famílies d'un i altre centre escolar. En consonància amb el que mostra la recerca en aquest àmbit, hem constatat que no hi ha ni una, ni dues, ni tres característiques que permetin explicar de manera simple les diferències en les normes segons posició d'avantatge generalitzat. Sí que vam constatar i experimentar, això no obstant, una diferència significativa pel que fa a les expectatives i les disposicions dels pares i els joves d'una i altra escola, però explicar-la ens obligarà a una mirada complexa que ens portarà fins al que hem anomenat cultures i identitats familiars, i a la gestió subtil dels equilibris entre treball, consum i autenticitat.

Exposarem els resultats inicials d'aquesta recerca en tres moments. En primer lloc, farem una mirada panoràmica als usos tecnològics dels joves. En segon lloc, analitzarem les normes familiars, tant explícites com implícites, que regulen aquests usos tecnològics. I finalment, farem una mirada dinàmica sobre com es fan i es negocien aquestes normes en el context de maduració dels fills.

3.1. Panoràmica dels usos

Abans de tot, ens cal saber quins són els usos que fan de les tecnologies els joves entrevistats. Els 23 joves amb els quals hem parlat en fan un ús efectivament intensiu, en el sentit que l'ordinador, Internet, el telèfon mòbil, els reproductors de MP3 i els videojocs formen part, amb més o menys intensitat, de la quotidianitat de tots ells. Ara bé, en la majoria dels casos, els usos més habituals, tasques escolars a banda, són el Facebook, el Youtube, la música (per l'ordinador, el mòbil o reproductors de MP3) i *googlejar* una mica cercant aficions o interessos puntuals. Són més excepcionals els usos més elaborats com ara visitar regularment webs o blocs més específics; produir contingut a blogs o webs (més enllà de participar a les xarxes socials); elaborar vídeos; fer música; etc. Com veiem a la *Figura 1*, això és especialment així en el cas de l'Institut Públic, però també és la tònica a l'Escola Privada.

Figura 1. Joves amb usos que van més enllà dels majoritaris i els que prescriu l'Escola o Institut

En consonància amb les anàlisis sobre l'alfabetització digital que hem comentat més amunt, constatem que aquest ús quotidià de la tecnologia no significa necessàriament una gran competència en la cerca, producció i difusió de la informació, i tampoc en el coneixement i aprofitament de les potencialitats que ofereix la tecnologia. Sí que hi ha, en pràcticament tots els entrevistats, un marcat plaer en l'ús (d'algunes de les potencialitats) d'aquestes i, també, la consciència que quan els calgui aprendre a utilitzar algun nou aparell o programa no tindran dificultats per fer-ho.

Tots els entrevistats tenen ordinador i Internet a casa, des de fa molts anys en el cas de l'Escola Privada i des de fa menys en força de les famílies de l'Institut Públic (en alguns casos només un o dos anys, fins i tot pocs mesos, per la pressió de la necessitat dels estudis dels fills). L'ús que en fan els joves, a banda de les obligacions escolars i de Youtube, està centralitzat en Facebook i la missatgeria instantània (per Messenger o pel mateix Facebook), que structuren conjuntament amb el telèfon mòbil una manera d'estar junts i dibuixar la xarxa de relacions impensable fa només uns anys. Utilitzar el Facebook és de llarg l'activitat més present, per la majoria amb una periodicitat diària, ja que és vista com una manera molt atractiva d'estar en contacte amb els amics i coneguts, compartir fotografies, vídeos i cançons, organitzar trobades, presentar-se davant dels altres i saber de la seva vida. La majoria hi té un perfil des de fa un o dos anys, i té entre 200 i 500 contactes ("amics"). Només dos entrevistats en té menys de 100 i tres entre 100 i 200; el que té més contactes en té 1.080). La immensa majoria asseguren que els contactes que tenen són de gent que han conegut presencialment, encara que sigui una única vegada. Altres xarxes socials fins fa poc molt populars entre els adolescents com Fotolog o Metroflog tenen una presència molt marginal, i el Messenger encara resisteix per canalitzar les converses més privades d'alguns dels entrevistats, tot i que d'altres ja s'han passat a la missatgeria del Facebook, el Skype o la Blackberry. Gran part de l'atracció de Facebook és que a més de ser un espai on rebre continguts (vídeos, música, fotografies), és un espai on relacionar-se i on els continguts els generen o distribueixen els propis contactes, i per això no ha d'estranyar que els joves ens expliquin que al Facebook hi passen "coses" que formen part de les seves relacions socials a l'escola. El Facebook, en conseqüència, requereix als participants un treball simbòlic considerable per entendre'l i per buscar la forma de participar-hi que els satisfés:

FILLA ESCOLA PRIVADA

Filla: El Facebook és també un món, saps? Llavors, o sigui, és que és tot súper complex allà [...]. També has de dominar-ho tot, allà, perquè és que sinó se t'escapen les coses, perquè jo que sé, et publiquen qualsevol cosa que no vols o, jo que sé.... És que.... és ... és bastant, és que m'estresso.

El telèfon mòbil és també molt important per pràcticament tots els joves, tot i que molts l'utilitzen sobretot com a eina per fer fotografies i escoltar música. Per a molts els límits de la despesa condiciona l'ús per fer trucades o enviar missatges, tot i que les diferències entre els entrevistats són en aquest aspecte considerables. Com veiem a la *Figura 2*, en termes generals tenen models de mòbil que tot i incorporar funcions relativament noves, són el que hem anomenat "bàsics" en comparació amb els *smartphones*. Entre les noies de l'Escola Privada s'ha estès molt ràpidament l'ús de la Blackberry (6 de les 8 en tenia), i a ambdues escoles es comença a desitjar i en alguns casos valorar la possibilitat d'incorporar *smartphones*.

Figura 2. Models de telèfon mòbil dels joves

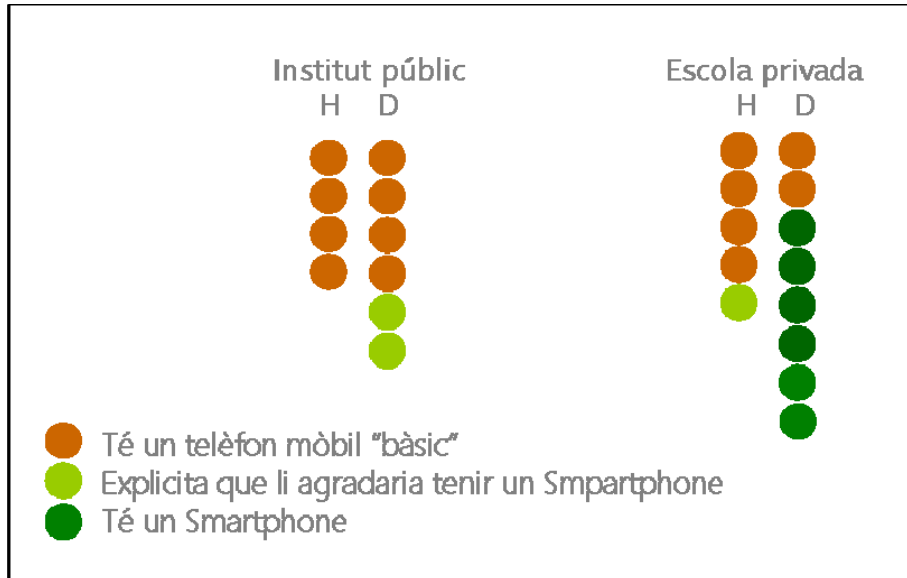
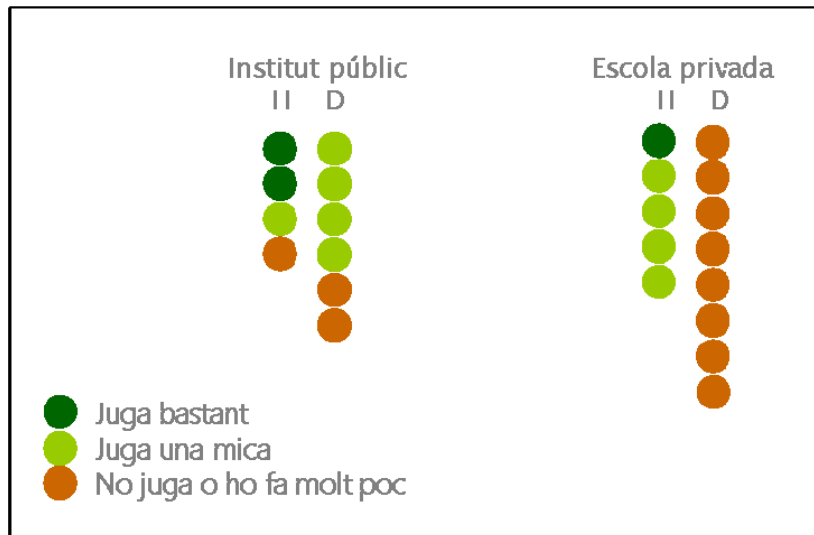

Figura 3. Intensitat amb la qual els joves juguen amb videoconsols, Internet o telèfons mòbils

Els videojocs, l'altra pota de les tecnologies digitals més populars, no són tant majoritaris però sí tenen molta presència a ambdues escoles (Figura 3), sobretot però no exclusivament entre els nois. Parlem no només de consols, sinó també de jocs

per mòbils, Facebook i altres plataformes. Això no obstant, només 3 dels 23 entrevistats diuen jugar-hi intensament (tots nois).

La fotografia panoràmica ens mostra, per tant, uns joves permanentment connectats via la tecnologia, que perceben com a sensual i atractiva però que, en línies generals, exploren només quan els és necessari o hi veuen algun avantatge molt clar com ara relacionar-se amb els altres o accedir a continguts que els agraden.

3.2. Control explícit i implícit

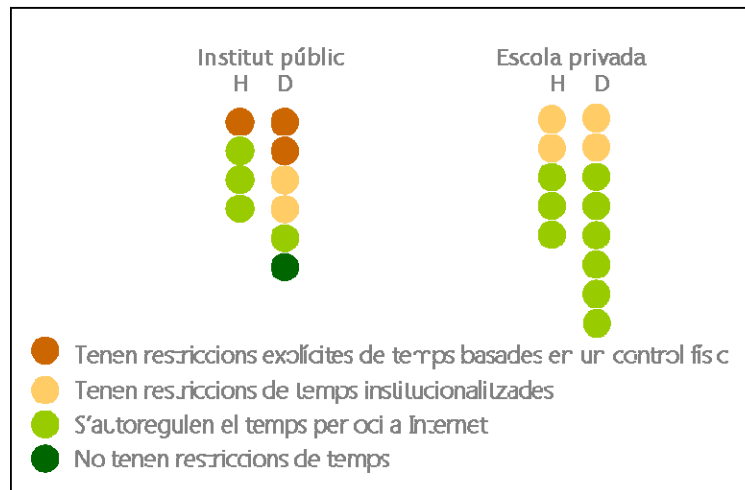
Ja hem parlat de les tres grans pors o angoixes que els pares experimenten en relació als seus fills i les tecnologies: la por a l'atracció excessiva, a exposar-se en excés i a rebre una influència negativa. La principal preocupació és que un "descontrol" en els usos els porti a perdre l'equilibri, i per això se senten obligats a establir límits, pautes i normes explícites. De manera més explícita o implícita, a més, també transmeten una disposició més genèrica vers aquestes pràctiques.

Mirant amb perspectiva les 23 famílies, trobem que els límits explícits són enormement diversos, i que no hi ha pautes clares que diferenciïn una escola de l'altra. Entenem per límits explícits qualsevol tipus de limitació del temps (quan, en quines situacions o durant quant temps es pot utilitzar), la despesa o els usos (continguts, informació que es puja, baixa i comparteix, perfils que s'obren i gent que es contacta, compres, etc.). Només en un cas sembla que la situació és de relativa absència de normes, internes o externes, que limitin l'ús de la tecnologia de la filla, tot i que fins i tot en aquest cas caldria matisar aquesta afirmació. En la resta, s'observen normes clares, que hem agrupat en tres grans grups, per molt que les fronteres no siguin ni molt menys clares: les restriccions físiques, les institucionalitzades i l'autoregulació. El més interessant no és tant veure quins d'aquests límits o normes dominen o caracteritzen cada família, sinó la negociació del joc que s'estableix entre uns i altres, i els mecanismes de supervisió que intenten establir els pares per regular aquest joc.

D'una banda hi ha les restriccions físiques i tècniques. En el cas d'Internet, per exemple, quan els joves no es poden connectar de forma autònoma a Internet sinó que han de demanar permís als adults que tenen el cable, el mòdem o les paraules clau per accedir, i que com veiem a la *Figura 4*, només apareixen en tres famílies de l'Institut Públic (en les quals els fills tenen l'ordinador a la seva habitació). Els filtres tècnics de control de continguts no s'utilitzen; només una família ho havia fet i ho havia acabat descartant per incòmode. En el cas del telèfon les restriccions físiques poden consistir en limitar l'ús a les targetes de pre-pagament, i en el dels videojocs a tenir l'aparell en custòdia.

En segon lloc, hi ha les restriccions basades en normes institucionalitzades, que poden ser explícites (sobre els horaris o llocs des d'on connectar-se a Internet, sobre la prohibició d'utilitzar Internet per oci quan s'estan fent deures, sobre el límit de despesa en telèfon mòbil per contracte, etc.) o implícites (condicionar l'ús al rendiment escolar i el comportament general, o a rutines i horaris familiars relativament rígids, per exemple en relació als horaris dels menjars i d'anar a dormir, el fet de no dinar a casa o la gran presència d'activitats extraescolars, que deixen poc temps per connectar-se fora d'unes poques franges horàries). A la *Figura 4* veiem que són 4 les famílies a l'Escola Privada i 2 a l'Institut Públic que tenen aquest tipus d'arranjaments pel que fa a l'accés a Internet.

Figura 4. Restriccions a l'ús d'Internet per oci que poden fer els joves a casa

Finalment, tenim el control dels temps basat en l'autoregulació dels mateixos joves, que amb un accés lliure a Internet, creen les seves pròpies estratègies. Això, com és d'esperar, tendeix a ser cada cop més important a mesura que els fills deixen la infància. Quan els joves avancen en el procés de maduració propi de l'edat, els pares van ampliant els marges d'autonomia que els deixen. En moltes entrevistes els joves van explicar els seus mecanismes d'autoregulació fruit de l'auto-observació i la generació activa de mecanismes explícits, com ara apagar la Blackberry i fins i tot amagar-la; demanar de col·locar l'ordinador en un espai públic de la casa; canviar l'estat al Messenger a "no disponible"; etc. Observem que entre el conjunt dels joves, aquesta és una forma de control important.

3.3. Els subtils equilibris

Aquestes restriccions físiques, institucionalitzades o autoregulades no s'han de mirar de manera estàtica. Primer, perquè les fronteres entre unes i altres no són clares. Segon, perquè una mateixa família les combina de maneres diferents. I tercer, perquè el que és interessant és com en cada família es regula la transició d'uns controls més o menys rígids durant la infància a la progressiva autonomia dels fills. Per a la majoria de famílies, tant clar és que a un fill de 6 anys se li han de marcar com a mínim algunes restriccions físiques com que quan en tingui 18, o 28, haurà de ser autònom i autoregular el seu ús de les tecnologies. Per tant, més que pensar com difereixen les normes en un moment donat, és més útil fixar-se com difereix la manera com aquestes normes evolucionen dinàmicament a mesura que els fills es fan grans.

Dit d'una altra manera, l'autoregulació final de molts joves no és sinó el resultat de la interiorització de les normes i disposicions familiars (institucionalitzades) en relació a les tecnologies. Per això és útil analitzar com a les diferents famílies es va donant cada cop més autonomia i quins mecanismes de supervisió s'estableixen, si més obvis o més subtils o fins i tot secrets: intents de conscienciar, influir o ensenyar en converses i comentaris; formes ni que siguin puntuals de co-presència, física o a les xarxes socials, i també de transmissió dels coneixements; formes de vigilància a través d'indicadors indirectes com les notes o el comportament general dels fills; o control mitjançant mecanismes tècnics i fins i tot, en algun cas puntual, de manera secreta, el control dels historials, dels missatges del Messenger o dels dominis accedits.

A partir d'aquesta visió dinàmica sobre la manera com les diferents famílies gestionen, en el procés de maduració dels fills, les tres grans pors o angoixes en relació a les tecnologies (a l'atracció excessiva, a exposar-se en excés i a rebre una influència negativa), podem entreveure com els fills generen equilibris determinats entre les pressions normatives del treball, el consum i l'autenticitat. Fer fer-ho, i per identificar les diferències rellevants entre famílies, ens serà útil no limitar-nos a normes o pràctiques concretes, sinó a com les cultures i les identitats familiars articulen el conjunt de pràctiques i disposicions.

Cal subratllar que els equilibris familiars no s'estableixen en el buit, sinó en el context d'una pautes o referents normatius molt concrets que s'incorporen en part reflexivament però en gran part irreflexivament, a mesura que es prenen petites decisions quotidianes en resposta a una diversitat d'elements. Parlem dels referents que ofereix el que s'ha viscut en les famílies d'origen (per repetir el que es percep com a encerts o corregir el que s'interpreta com a errors); del que es veu a les xarxes relacionals dels fills i també dels pares; i també de les fonts indirectes com ara els mitjans de comunicació o conferències per a pares, o fins i tot els mateixos prospectes dels aparells tecnològics.

El primer dels elements que marquen diferències entre les famílies és la poca familiaritat amb algunes tecnologies que evidencien un bon nombre de pares i mares de l'Institut Públic. Són pares i mares que no coneixen, o coneixen molt poc, els ordinadors i Internet, perquè no han entrat a la seva feina o ho han fet fa molt poc o de manera molt parcial. Són famílies que no han tingut accés a Internet a casa fins que els seus fills van arribar a 1er o 2^{on} d'ESO i els va semblar imprescindible per facilitar les seves feines escolars. El contrast amb l'Escola Privada, on la majoria de pares fa més d'una dècada que conviu intensament amb els ordinadors i amb Internet tant a la feina com a casa, és molt marcat. És una diferència que més enllà de la major o menor familiaritat, es concreta amb la disposició i reflexivitat vers aquestes tecnologies, ja que mentre que els pares de l'Escola Privada i alguns de l'escola pública mostren una disposició molt positiva vers les tecnologies –“la veritat és que és un tema que m'agrada”, com ens deia un pare–, accepten sense contemplacions la seva importància per al futur dels seus fills i reflexionen constantment sobre quins són els avantatges i els perills de cada tipus d'ús, uns quants pares i mares de l'Institut Públic es mostren distants, sinó reticents, vers aquests mateixes tecnologies, que tendeixen a percebre com una imposició o com quelcom aliè que no se sap com gestionar.

PARE INSTITUT PÚBLIC

Pare: Més 40 o 30 euros mensuals de tenir Internet a casa...

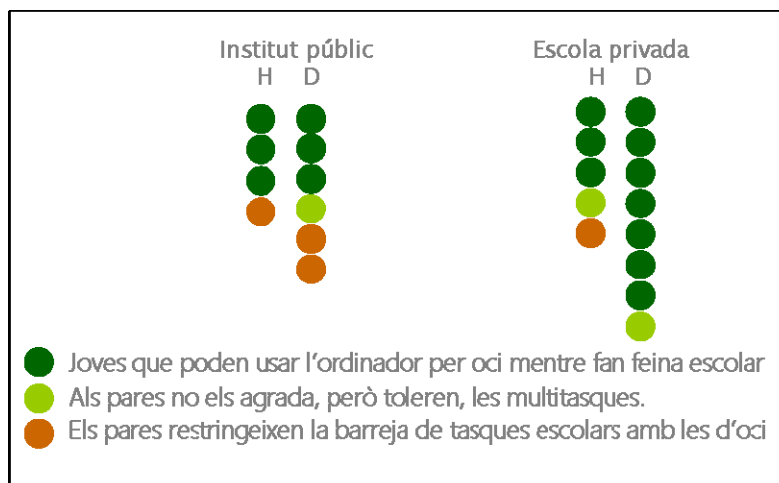
Ent.: D'Internet...

Pare: Que dius... que és una d'aquestes coses, que jo no les entenc. (...) Perquè... perquè no he vingut d'aquest món. A ella [la filla], li és igual... m'entens? Perquè ella és... M'entens? I, clar, ella no ho veu. I jo em *dono compte* i, ostres!... M'estan obligant, no?

Una segona diferència entre les famílies, en molts casos però no sempre lligada a aquest desconeixement de la tecnologia i les implicacions, avantatges i perills dels diferents usos i pràctiques, és la dificultat d'alguns pares i mares per acompanyar o supervisar a distància els usos dels fills, per exemple a partir d'ensenyar a fer servir la tecnologia o donar petits consells clau, induir a fer usos més creatius, animar a establir mecanismes d'autocontrol, estimular la reflexivitat o buscar indicis directes o indirectes de possibles problemes. Les prohibicions rígides o inhibicions reguladores que hem identificat en algunes famílies de l'Institut Públic semblen reaccions a aquesta inseguretat i desconcert. Les tres famílies de l'Institut Públic que, com es mostra a la *Figura 5*, prohibeixen explícitament utilitzar Internet per oci quan s'està fent els deures, o les quatre que o bé estableixen restriccions físiques o bé no estableixen cap tipus de restricció en l'ús d'Internet que veiem a la *Figura 4*, responen a aquest tipus de reacció.

Figura 5. Limitacions que estableixen els pares a l'ús de l'ordinador per oci mentre es fa la feina escolar (multi-tasques)

Un tercer element diferenciador entre famílies, i entre un i altre centre, que ja hem esmentat a l'apartat anterior, és la presència d'horaris més rígids, més plens i amb menys espais sense supervisió adulta a les famílies de l'Escola Privada. Elements com tenir l'escola lluny de casa, quedar-se a dinar i a fer extraescolars a la mateixa l'escola, tenir més deures cada dia i haver de complir més rígidament amb els rituals familiars de menjar i, sobretot, d'anar a dormir a una determinada hora, configuren una cultura familiar que deixa poc marge per als usos més ociosos de les tecnologies, sovint restringits a una estona entre que s'acaben les feines escolars i el moment de sopar. També el paper de la televisió, molt més present a la majoria de llars de l'Institut Públic, evidencia unes rutines amb diferents equilibris entre els usos "instructius" o per oci dels diferents mitjans.

Una quarta diferència entre les famílies d'una i altra escola és la diferent composició dels entorns relacionals dels joves. Com a conseqüència del que acabem de comentar més amunt, mentre a l'Escola Privada el context social dels alumnes és d'alt coneixement, familiaritat i reflexivitat sobre Internet, i d'una supervisió indirecta bastant subtil però important de les pràctiques dels fills, els fills d'aquestes famílies tenen uns marcs de referència molt diferenciats. Primer, en els mateixos coneixements tecnològics, que sense necessitat de ser ensenyats a l'escola són ambientalment força alts. A l'Institut Públic, en canvi, són més bàsics i el paper de l'escola, que sí els treballa explícitament, juga un paper compensador important en l'adopció d'habilitats més desenvolupades. I segon, en el sentit que les disposicions que es donen per descomptat en una i altra xarxa relacional són també diferents, tant pel que fa a les expectatives escolars com a la reflexivitat en relació a la tecnologia, la qual cosa implica que els joves formen les seves expectatives amb punts de referència també diferents. També les posicions pròpiament juvenils, i les seves articulacions amb les

pràctiques amb les tecnologies, difereixen en un i altre lloc. Aquesta visió del sentit del Facebook i del Messenger que ens va explicar aquesta noia de l'Institut Públic, per exemple, no té sentit en el marc de l'Escola Privada:

FILLA INSTITUT PÚBLIC

Filla: No, [el Facebook y el Messenger] los uso por igual, porque el Facebook es para ver qué hacen tus amigos y el Messenger es para hablar con tus amigos. [...] Las fiesteras son del Facebook y si eres de casa eres del Messenger.

En cinquè lloc, finalment, i directament relacionat amb el que acabem de dir, aquests diferents entorns relacionals també influeixen en com les famílies generen la seva identitat familiar, ja que ho fan amb marcs de referència igualment diferents. La manera com sovint irreflexivament cada família delimita, en els discursos i en l'experiència, el que la caracteritza en relació al seu entorn immediat i no tant immediat, no té res a veure en un i altre context. I aquesta configuració de la identitat familiar, no ho hem d'oblidar, és una part molt important, per subtil, de la regulació les pràctiques dels joves, també en relació a les tecnologies. La consciència, més o menys reflexiva, de ser "un tipus" concret de família que es diferencia o que s'assimila a les "altres famílies" de l'entorn, és fonamental –per exemple en relació al consumisme o l'austeritat, la rigidesa o la laxitud en el control, en l'aposta per l'autonomia o per una relació de confiança amb els fills, en el gust, a les expectatives de futur, etc.

Aquestes diferències en la generació d'identitats familiars impliquen síntesis i equilibris molt diferents al voltant de les expectatives del treball, el consum i l'autenticitat. És a dir, la forma com les famílies defineixen un "nosaltres" en relació a un "ells" és diferent en un i altre context. En referència als riscos de l'exposició intensiva i espontània de la privacitat a la xarxa –que hem relacionat amb formes d'entendre l'autenticitat–, la reflexivitat de les famílies de l'Escola Privada estava més estesa i elaborada –en el sentit que incorporava més matisos i era més complexa– que a l'Institut Públic. En referència a com es vivia el futur escolar dels fills, a l'Institut els discursos amb altes expectatives escolars de fills i pares contrastaven amb una dedicació i un rendiment acadèmic dels fills en general menor que a l'Escola Privada. En el consum, els discursos d'austeritat en el consum de moltes famílies de l'Escola Privada contrastaven, en la majoria dels casos, amb uns nivells de consum molt superiors als de totes les famílies de l'Institut Públic, on generalment el límit al consum venia dictat no per l'austeritat autoimposada sinó pel principi de realitat dels comptes mensuals, els mateixos que havien fet que la majoria no tingués ordinador fins arribar a la secundària. Veiem el contrast entre aquest principi de realitat i la manera com aquest jove de l'Escola Privada dóna per descomptat que l'edat normal de tenir ordinador propi són els 9 o 10 anys:

FILL ESCOLA PRIVADA

Ent.: ¿Desde cuándo tienes ordenador propio?

Fill: Hace como 6 años o así [Desde 9 -10 años de edad].

Ent.: ¿Lo pediste tu, o cómo fue?

Fill: Sí, creo que sí que lo pedí y me lo compraron por mi cumpleaños y bueno, esto supongo que esa es la edad que más o menos se empiezan a tener y... se empiezan a utilizar estas cosas, te empiezas más a meter en Internet y todo esto. O sea que...

Aquests cinc elements, combinats, dibuixen per als joves uns entorns normatius diferents, tot i que no tant condicionats al tipus de restriccions que els marca la família pel que fa als temps, la despesa o els continguts, sinó sobretot per la manera més genèrica com els marca el procés d'adopció d'autonomia en la gestió de les tensions normatives del treball, el consum i l'autenticitat.

4. Conclusions

En l'anàlisi empírica hem constatat que si bé trobem lleugeres diferències tant en les principals pràctiques tecnològiques dels joves com amb la mediació parental dels seus pares, també hem comprovat com la diversitat interna és tant important com la diversitat entre escoles. Com ja havíem advertit en el repàs a la recerca generada per l'aproximació que hem anomenat dels "riscos i oportunitats", el treball de camp no ha permès aïllar un, dos, ni tres elements que expliquin el lligam entre avantatge generalitzat i l'alfabetització digital, ni tampoc en l'aprofitament de les oportunitats i l'evitació dels riscos associats a les pràctiques amb la tecnologia digital.

Per contra, hem pogut identificar la gran diversitat de maneres tant explícites com implícites com pares i mares intenten restringir, acompanyar i supervisar els usos amb les tecnologies dels seus fills. També en aquest sentit, hem vist petites diferències entre les famílies d'ambdues escoles, però no hem pogut identificar com unes o altres estratègies podien ajudar-nos a entendre la reproducció de l'avantatge generalitzat.

En el darrer apartat de l'anàlisi empírica, finalment, hem esbossat, dintre de les limitacions d'espai d'aquest *working paper*, i de l'anàlisi encara preliminar de les dades, una mirada més àmplia a la manera dinàmica com les famílies d'un i altre entorn gestionaven el procés de maduració dels seus fills cap a una plena autonomia en els seus usos amb les tecnologies. Ha estat aleshores quan, en identificar les diferències en les formes que prenien la cultura i la identitat familiars, hem pogut constatar la manera complexa com aquests processos de generació de normes interioritzades s'esdevenia en un i altre context.

Hem identificat cinc elements que, combinats, condicionen maneres molt diferenciades de regular aquest procés vers l'autonomia que impliquen maneres

també diferents de generar un equilibri entre les pressions contradictòries del treball, el consum i l'autenticitat. Hem vist com les famílies de l'Escola Privada es caracteritzen per 1) una major familiaritat amb les tecnologies digitals i reflexivitat sobre les implicacions, oportunitats i avantatges dels diferents usos i pràctiques; 2) uns coneixements més amplis que faciliten supervisar i acompanyar els usos dels fills amb les tecnologies; 3) uns rituals, rutines i horaris familiars molt més rígids que dificulten enormement un ús intensiu per oci d'aquestes tecnologies; 4) uns entorns relacionals on els coneixements tecnològics i les disposicions reflexives i pro-escolars dels joves i les seves famílies són més clares; 5) uns marcs de referència molt diferents en els quals generar una identitat familiar distintiva, amb una forma idiosincràtica i donada per descomptat d'emmarcar els equilibris entre treball (estudi), consum i autenticitat, per exemple en el que es dona per descomptat en relació a les pràctiques i expectatives escolars, el consum o l'adquisició d'autonomia reflexiva en la gestió de les pressions derivades de l'esperit de l'autenticitat.

La suma i combinació d'aquests cinc elements en el procés de maduració dels fills, més que una o dues pràctiques concretes, ens ajuda a albirar la relació entre les normes que generen pares i fills de les famílies d'ambdues escoles i els processos de reproducció de l'avantatge generalitzat. La rellevància d'aquests normes rau en la manera com responen al que hem identificat com les tres inquietuds bàsiques dels pares –la por a l'atracció excessiva, a exposar-se en excés i a rebre una influència negativa– de manera que els joves generin formes subtils de gestionar autònomament les pressions normatives contradictòries del treball, el consum i l'autenticitat. A l'Escola Privada, tant les cultures i les identitats familiars com el seu context estableixen un marc on els joves adquiren, sota una subtil i complexa supervisió, l'autoregulació de l'equilibri entre les pressions del treball, el consum i l'autenticitat de manera que el treball mantingués la seva força. En el seu ús de les noves tecnologies els joves aprenien, així, a moure's de manera fluida entre les diferents demandes del treball, el consum i l'autenticitat sense que això afectés la trajectòria escolar d'altas expectatives. Aquesta capacitat per interioritzar l'equilibri distintiu de la cultura i la identitat familiar, en tant que els deixarà ben situats en la transició a la vida adulta en la qual estan immersos i que condicionarà la seva posició social futura, és el que ens permet entendre com opera la reproducció de l'avantatge generalitzat.

Aquests primers resultats, que conformen la base d'una anàlisi més aprofundida en curs del material empíric d'aquesta recerca, ens aporten pistes per contextualitzar la recerca que està fent en aquest camp i també per orientar i informar la continuïtat de la línia de recerca iniciada en una recerca quantitativa de més abast.

Bibliografia

- Angus, L. et al. (2004). "ICT and educational (dis)advantage: families, computers and contemporary social and educational inequalities", *British Journal of Sociology of Education*, 25 (1): 3-18.
- Atkinson, W. (2009). "Rethinking the Work Class Nexus: Theoretical Foundations for Recent Trends". *Sociology*, 43(5): 896–912.
- Baumrind, D. (1971). "Current patterns of parental authority". *Developmental Psychology Monograph*, 4: 1-103.
- Benito, R., & González, I. (2008). *El sorgiment del sisè sentit. Usos i sentits del telèfon mòbil en l'adolescència i la joventut*. Barcelona: Editorial Calvet.
- Bennett, S., Maton, K., & Kervin, L. (2008). "The "digital natives" debate: A critical review of the evidence". *British Journal of Educational Technology*, 39(5), 775-786.
- Bennett, T.; Savage, M.; Silva, E.B.; Gayo-Cal, M.; Warde, A.; Wright, D. (2009). *Culture, Class, Distinction*. Londres: Routledge.
- Bernete, F. (2010). "Usos de las TIC, Relaciones sociales y cambios en la socialización de las y los jóvenes". *Revista de Estudios de Juventud*, (88), 97-114.
- Bernstein, B. (1974). *Codes, Class and Control*. Londres: Routledge & Kegan Paul.
- Boltanski, L. & Chiapello, È. (2005 [1999]). *El nuevo espíritu del capitalismo*, Akal, Madrid.
- Bottero, W. (2005). *Stratification: Social Division and Inequality*. Londres: Routledge.
- Bottero, W.; Prandy, K. (2003). "Social interaction distance and stratification". *British Journal of Sociology*, 54 (2): 177-97.
- Bourdieu, P. (1988 [1979]). *La distinción. Criterios y bases sociales del gusto*. Madrid: Taurus.
- boyd, d. (2008). *Taken Out of Context: American Teen Sociality in Networked Publics*. PhD Dissertation: University of California-Berkeley, School of Information.
- Brandtweiner, R.; Donat, E.; Kerschbaum, J. (2010). "How to become a sophisticated User: a two-dimensional approach to e-literacy". *New Media Society*, 12(5): 813-833.
- Clark, L.S.; Demont-Heinrich, C.; Webber, S.A. (2004). "Ethnographic Interviews on the Digital Divide". *New Media & Society*, 6(4): 529-547.
- Cooper, J.; Weaver, K.D. (2003). *Gender and computers: understanding the digital divide*, Mahwah, NJ: Erlbaum Associates.
- Devine, F. (2004). *Class Practices: How Parents Help Their Children Get Good Jobs*. Cambridge: Cambridge UP.
- Devine, F., Savage, M., Scott, J., Crompton, R. (eds) (2005). *Rethinking Class. Culture, Identities and Lifestyle*. Londres: Palgrave.
- DiMaggio, P.; Hargittai, E. (2001). "From the 'Digital Divide' to 'Digital Inequality': Studying Internet Use as Penetration Increases". *Working Paper*, 15, Princeton University, Center for Arts and Cultural Policy Studies.

- Eastin, M.S.; Greenberg, B.S. i Hofschire, L. (2006). "Parenting the internet", *Journal of Communication*, 56, (3): 486–504.
- Facer, K.; Furlong, J.; Furlong, R. i Sutherland, R. (2003). *Screenplay: Children and Computing in the Home*. Nova York: Routledge.
- Feixa, C. (2005a). "La habitación de los adolescentes". *Papeles del CEIC*, 16: 1-21.
- Feixa, C. (2005b). "Los hijos en casa: ¿hackers o hikikomoris?". *Revista Comunicación y Pedagogía*, 208: 65-70.
- Finch, J. (1989). *Family Obligations and Social Change*, Cambridge: Polity Press.
- Frank, T. (1998 [1997]), *The Conquest of Cool: Business Culture, Counterculture, and the Rise of Hip Consumerism*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Fung, A. Y. H. (2009). "Fandom, youth and consumption in China". *European Journal of Cultural Studies*, 12(3), 285-303.
- Garitaonandia, C.; Garmendia, M. i Martínez, G. (2007). "Cómo usan Internet los jóvenes: hábitos, riesgos y control parental". Londres: LSE - EU Kids Online (informe espanyol).
- González, I. (2010). *Els tres esperits de la segona modernitat*. Bellaterra: UAB (Tesi doctoral).
- Gordo, Á. . (coord) (2006). *Jóvenes y cultura Messenger. Tecnología de la información y la comunicación en la sociedad interactiva*. Madrid: FAD; Injuve.
- Holmes, J. (2011). "Cyberkids or divided generations? Characterising young people's internet use in the UK with generic, continuum or typological models". *New Media & Society*, 13(7): 1104-1122.
- Hoover, S.M.; Alters, D.F. i Clark, L.S. (2003). *Media, Home, and Family*. Nova York: Routledge.
- Horst, H.A. (2010). "Family", a: Ito, M., et al: 149-194.
- Ito, M.; Baumer, S.; Bittanti, M.; boyd, d.; Cody, R.; Herr-Stephenson, R; et al. (2009). *Hanging Out, Messing Around, and Geeking Out: Kids Living and Learning with New Media*. Cambridge. MA: MIT Press.
- Jenkins, H., Clinton, K., Purushotma, R., Robinson, A., & Weigel, M. (2006). *Confronting the Challenges of Participatory Culture□: Media Education for the 21 Century*. Program. Xicago, IL: The MacArthur Foundation.
- Kirwil, L. (2009). "Parental mediation of children's Internet use in different European countries", *Journal of Children and Media*, 3 (4): 394-409.
- Kirwil, L., Garmendia, M., Garitaonandia, C., & Martínez, G. (2009). "Parental mediation". A Livingstone, S.; Haddon, L. (eds.): 199-215.
- Lee, S.-J., & Chae, Y.-G. (2007). "Children's Internet use in a family context: influence on family relationships and parental mediation". *Cyberpsychology & Behavior*, 10(5): 640-4.
- Livingstone, S. i Helsper, E.J. (2008). Parental Mediation of Children's Internet Use, *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 52, (4), 581-599.

- Livingstone, S., Bober, M. & Helsper, E., (2005). *Internet literacy among children and young people: findings from the UK Children Go Online project*. [Consultat el 10 març de 2010 a <http://eprints.lse.ac.uk/archive/00000397>
- Livingstone, S.; Haddon, L. (2009). *Kids Online: Opportunities and Risks for Children*. Birstol: Policy Press.
- Lorente, S.; Bernete, F. i Becerril, D. (2004). *Jóvenes, relaciones familiares y tecnologías de la información y la comunicación*. Madrid: Instituto de la Juventud de Madrid.
- Lwin, M.O.; Stanaland, A.J.S i Miyazaki, A.D. (2008). "Protecting children's privacy online: How parental mediation strategies affect website safeguard effectiveness", *Journal of Retailing*, 84: 205-217.
- Martínez, R. (2007). *Taste in music as a cultural production. Young people, musical geographies and the imbrication of social hierarchies in Birmingham and Barcelona*, Barcelona: UAB. Departament de Sociologia. [consultada el novembre de 2011 a <http://www.tesisenred.net/handle/10803/5145>]
- Meneses, J., & Momino, J. M. (2010). "Putting Digital Literacy in Practice: How Schools Contribute to Digital Inclusion in the Network Society". *The Information Society*, 26(3): 197-208.
- McGuigan, J. (2009). *Cool capitalism*. Londres: Pluto.
- Merino Malillos, L. (2010). *Nativos Digitales: Una aproximación a la socialización tecnológica de los jóvenes*. Universidad del País Vasco, Euskal Herriko Unibertsitatea.
- Norris, P. (2001). *Digital Divide? Civic engagement, information poverty and the Internet in democratic societies*. Cambridge: Cambridge UP.
- Ochaita, E., Espinosa, M. Á., & Guitérrez, H. (2011). "Las necesidades adolescentes y las nuevas tecnologías de la información y la comunicación". *Revista de Estudios de Juventud*, (92): 87-110.
- Portes, P. R., Cuentas, T. E., & Zady, M. (2000). "Cognitive Socialization Across Ethnocultural Contexts: Literacy and Cultural Differences in Intellectual Performance and Parent-Child Interaction". *The Journal of Genetic Psychology*: 161(1): 79-98.
- Prandy, K. (1990) 'The Revised Cambridge Scale of Occupations'. *Sociology*, 24 (4): 629-55.
- Prensky, M. (2001). "Digital Natives, Digital Immigrants". *On the Horizon*, 9(5).
- Sánchez-Navarro, J i Aranda, D. (2011). "Internet como fuente de información para la vida cotidiana de los jóvenes españoles". *El profesional de la información*, 20 (1): 32-37.
- Sánchez Burón, A. & Fernández Martín, M^a.P. (2010). *Informe generación 2.0 2010. Hábitos de los adolescentes en el uso de las redes sociales. Estudio comparativo entre Comunidades Autónomas*. Madrid: Universidad Camilo José Cela. Departamento de Psicología. [Consultat el 13 de desembre de 2010 a:

- <http://www.escacc.cat/docroot/escacc/includes/elements/fitxers/1111/generacin2-0.pdf>].
- Seiter, E. (1993). *Sold separately. Parents and children in consumer culture*. Nova Jersey: Rutgers University Press.
- Seiter, E. (2007). *The internet playground: children's access, entertainment, and mis-education*. Nova York: Peter Lang.
- Sennett, R. (1977). *The Fall of Public Man*, Nova York: Knopf.
- Sennett, R. & Cobb, J. (1993 [1972]). *The Hidden Injuries of Class*, Nova York: W.W.Norton.
- Silverstone, R., Hirsch, E., & Morley, D. (1992). "Information and Communication Technologies and the moral economy of the household", *A Consuming Technologies: Media and Information in Domestic Space* (pp. 15-31). Londres: Routledge
- Silverstone, R. (2006). *The Sociology of Mediation and Communication*. A Calhoun, C.; Rojek, C.; Turner, B. (Eds.) *The SAGE handbook of sociology*, Londres: Sage: 188-207.
- Skeggs, B. (2004). *Class, Self, Culture*. Londres: Routledge.
- Spigel, L. (1992). *Make room for TV: television and the family ideal in postwar America*. University of Chicago Press.
- Stewart, A.; Prandy, K. & Blackburn, R.M. (1980). *Social Stratification & Occupations*, Londres & Basingstoke: MacMillan.
- Sureda, J.; Comas, R. i Morey, M. (2010). "Menores y acceso a Internet en el hogar: las normas familiares", *Comunicar*, 17 (34): 135-143. .
- Tapscot, D. (1998). *Growing up digital: The Rise of the Net Generation*. Nova York: McGraw Hill.
- Thulin, E., & Vilhelmson, B. (2007). "Mobiles everywhere: Youth, the mobile phone, and changes in everyday practice". *Young*, 15(3): 235-253.
- Tripp, L. M. (2011). "The computer is not for you to be looking around, it is for schoolwork: Challenges for digital inclusion as Latino immigrant families negotiate children's access to the internet", *New Media & Society*, 13 (4): 552-567.
- van Deursen, a., & van Dijk, J. (2010). "Internet skills and the digital divide". *New Media & Society*, 13(6): 893-911.
- Wang, R., Bianchi, S. M., & Raley, S. B. (2005). "Teenagers' Internet Use and Family Rules: A Research Note". *Journal of Marriage and Family*, 67 (5): 1249-1258.
- Watkins, S. C. (2009). *The young and the digital: what the migration to social-network sites, games, and anytime, anywhere media means for our future*. Boston: Beacon Press.
- Weaver, B. & Barbour, N. (1992). "Mediation of children's televiewing". *Families in Society*, 73: 242-246
- Willis, P. (1981 [1977]). *Learning to Labour. How Working Class Kids Get Working Class Jobs*, Aldershot: Gower.

Willis, P. (2000). *The Ethnographic Imagination*, Cambridge: Polity Press.

Zimic, S. (2009). "Not so " techno-savvy ": Challenging the stereotypical images of the " Net generation"". *Digital Culture & Education*, 1(2): 129-144.

Resumen

La irrupción de los medios digitales está generando en las familias con adolescentes nuevas formas de estar juntos y de relacionarse con el exterior, que a menudo son vividas con ansiedad por parte de los padres. Para estudiar las normas que están generando padres e hijos para regularlas, y cómo estas regulaciones se relacionan con la reproducción de la ventaja y la desventaja generalizada, se propone superar la orientación restringida de los riesgos y oportunidades y fijarse en la forma cómo las culturas e identidades familiares generan equilibrios particulares en las tensiones normativas del trabajo, el consumo y la autenticidad.

Mediante una investigación empírica cualitativa con 23 familias de dos centros de educación secundaria del área metropolitana de Barcelona, se constata que en lugar de buscar cómo normas o estilos parentales concretos se relacionan con diferentes posiciones sociales, es preferible analizar cómo las diferentes culturas e identidades familiares regulan la adquisición de autonomía por parte de los hijos. Aspectos como la familiaridad y reflexividad hacia la tecnología, el establecimiento de rutinas y horarios familiares o los contextos relacionales emergen así como fundamentales para entender la reproducción de la ventaja generalizada. Estos elementos permiten contextualizar dinámicamente la compleja combinación de las regulaciones implícitas y explícitas en el proceso de maduración de los hijos.

Palabras clave

Medios digitales, familia, socialización, desigualdades, jóvenes

Abstract

The emergence of digital media is enabling, in families with teenagers, new ways of being together and interacting with the exterior, which are often experienced with anxiety by parents. To understand the rules that parents and their children produce to regulate them, and how these regulations relate to the reproduction of generalised advantage and disadvantage, the narrow orientation of the risks and opportunities approach can be widened in order to pay attention to the way family cultures and family identities generate specific balances between the normative tensions of work, consumption and authenticity.

The analysis of a qualitative empirical research with 23 families of two secondary schools in the Barcelona Metropolitan Region shows that rather than looking at how specific rules or parenting styles relate to different social positions, it is preferable to analyze how different family cultures and family identities regulate young people's acquisition of autonomy. By doing so, aspects such as the familiarity with, and reflexivity towards technology; family routines and schedules; or the specific relational contexts, emerge as fundamental to understand the reproduction of generalised advantage. These elements allow to dynamically contextualize the complex combination of implicit and explicit regulations in young people's process of maturation.

Keywords

Digital media, family, socialization, inequality, young people

Roger Martínez Sanmartí

rmartinezsa@uoc.edu

IN3- Universitat Oberta de Catalunya

*El Roger Martínez Sanmartí és professor dels Estudis d'Arts i Humanitats de la UOC i coordinador del Grup de Recerca GRECS (Grup d'Estudis en Cultura i Societat). Fa recerca en els camps de la sociologia de la cultura popular, els consums culturals i els estudis de la joventut, sobre tot en aspectes lligats al gust, els estils i les cultures juvenils i la seva mediació tecnològica. És autor o coautor dels llibres *El gust juvenil en joc* (1997), *Cultura juvenil i gènere* (2002) i *Cultura i joves* (2005). Ha estat Batista i Roca Fellow al Fitzwilliam College, de la Universitat de Cambridge (1998-2000) i Investigador Resident a l'Internet Interdisciplinary Institute de la Universitat Oberta de Catalunya (2010-11).*

Més informació sobre l'autor a:

<<http://www.uoc.edu/webs/rmartinezsa/CA/curriculum/index.html>>.

Irene Cussó Parcerisas

icussop@uoc.edu

IN3-Universitat Oberta de Catalunya

*La Irene Cussó i Parcerisas és Llicenciada en Sociologia per la UAB (2009) i Màster en Pedagogia Social i Comunitària: lideratge de la transformació socioeducativa per Blanquerna - URL (2010). Fins al moment la recerca que ha desenvolupat s'ha centrat al voltant de l'educació, la família i la infància dins dels grups de recerca *Infància, família i polítiques socials comparades, Iphigenia* (UAB) en el període 2008-2009 i *Pedagogia Social i Comunitària i Noves Tecnologies de la Informació i la Comunicació (PSiTIC)*, a la URL, en el qual està col·laborant actualment. Entre 2010 i 2011 ha participat com a ajudant de recerca en el projecte sobre la socialització familiar en noves tecnologies dirigit per Roger Martínez Sanmartí a l'Internet Interdisciplinary Institute – Universitat Oberta de Catalunya (IN3-UOC).*

